

TDE 629 - Osmanlı'da Şehirli Edebî Kültür

Mustafa Altuğ YAYLA

altug.yayla@samsun.edu.tr

Dersin Tanıtımı

Bu ders, Osmanlı edebiyatını şehir merkezli bir bakışla ele alarak anlatının nasıl üretildiğini, icra edildiğini ve tüketildiğini incelemektedir. Kahvehane, konak, meclis ve medrese gibi mekânlarda şekillenen edebî kültür; seçkinler ile şehirli halk arasındaki icracı gelenekler; kişilerin okuma biçimleri; şiir, hikâye ve tarih anlatılarının kesişim noktaları dersin temel odaklarını oluşturur. Program boyunca mesnevilerden meddah hikâyelerine, şehrengizlerden surnamelere, seyahatnamelerden tasavvufî günlük ve rüya kayıtlarına kadar farklı türler, birincil metinlerle birlikte okunacak ve çağdaş araştırmalar ışığında tartışılacaktır. Böylece öğrenciler, Osmanlı anlatı kültürünü yalnızca edebî türler üzerinden değil, toplumsal pratikler, temsil biçimleri ve kültürel hafıza bağlamında kavrama imkânı bulacaklardır.

Derse Katılım ve Katkı (%10)

- Her hafta derslere katılmanız gerekmektedir. Ciddi bir mazeretiniz var ise **mutlaka e-mail yoluyla bilgi vermelisiniz.**
- Derste gerek soru sorarak gerekse yorumlarda bulunarak katkıda bulunmanız **beklenmektedir.**
- Derse katılımdan toplamda **10 puan** alınacaktır.

Geridönüş Ödevleri (%10)

- 3., 6., 9. ve 12. haftalarda, yapılan okumaların özetlerinin teslim edilmesi gerekmektedir.
- Her bir okumaya dair özetin ardından, ilgili okuma hakkında 1-2 cümlelik çıkarımlarınızı da eklemeniz beklenmektedir. Başka bir deyişle, yalnızca özet vermek yeterli değildir; 2-3 cümlelik özetin ardından 1-2 cümlelik değerlendirme de yer almalıdır. Burada okumanın geneline nasıl kavradığınızı üzerinden bir puanlama yapılacaktır.
- Ödevleri ders gününe kadar **Word** formatında **e-posta** olarak yollayınız.
- Her bir ödev **2.5 puandır** ve ödevlerden toplamda **10 puan** alınacaktır.

Sunum (%20)

- Araştırma makalesi olarak yazmayı planladığınız konuyu 10 dakika içinde ve sistematik olarak (**sırasıyla**; araştırmak istediğiniz konuyu, birincil kaynağınızı, literatürün durumunu, kaynağa sormak istediğiniz/araştırmak istediğiniz soruları ve bulmayı umduklarınızı) aktarmanız, bunu yaparken de slayt kullanmanız gerekmektedir. Burada amaç araştırma yapmayı planladığınız konuyu önceden sınıfla tartışmaktır.

Araştırma Ödevi (%60)

- Özgün bir konuyu araştırma makalesi formatında 10 sayfa dolayında kaleme almanız ve akademik kaynak gösterme kurallarına (sadece APA, MLA veya Chicago) **mutlaka** dikkat etmeniz beklenmektedir.
- Ödevde öncelikle, ele alınan konunun problemi en fazla üç paragraf hâlinde sunulmalıdır. Ardından, konuya ilişkin yöntem yine en fazla üç paragraf içinde açıklanmalıdır. Daha sonra, incelenen kişi ve metin hakkında bilgi, üç-dört paragrafı geçmeyecek şekilde verilmelidir. Bunu takiben yaklaşık beş-altı sayfa uzunluğunda bir metin incelemesi yapılmalı ve ödev, iki paragrafı geçmeyecek bir sonuç bölümüyle tamamlanmalıdır.
- Konu dersin temel çerçevesi ile uyumlu olmalı, en geç 10. haftada genel hatlarıyla belirlenmelidir. Süreç boyunca öğretim üyesi ile iletişim kurulmalı ve konu müzakere edilmelidir.

Ders Planı

Hafta 1 - Dersin Tanıtımı

Hafta 2 - Modern Öncesi Osmanlı Edebiyatına Bakışlar (Edebiyata Şehirden Bakmak)

- M. Fatih Köksal, “Klasik Edebiyatımızı İsimlendirme Meselesi”
- M. Altuğ Yayla, “Modern Öncesi Osmanlı Edebiyatını Dönemlendirmek: İmkânlar ve Sınırlılıklar,”
- Namık Açığöz, “Klasik Türk Edebiyatı Çalışmaları: Metotlar ve Ekoller”
- (Seçmeli) Georg Simmel, “Metropol ve Tinsel Hayat,”
- (Seçmeli) Mehmet Fatih Uslu, “Greenblatt’ın Yeni Tarihselci Eleştirisi,”

Hafta 3 - Tekkeler Temelli Edebi Kültürün Oluşumu

- Ahmet T. Karamustafa - Yesevîlik, Melâmetilik, Kalenderîlik, Vefâîlik ve Anadolu Tasavvufunun Kökenleri Sorunu
- Betül Sürücü, “Geyik ve Güvercin Destanında Hayvan Temsili: Duygudaşlık, Mucize ve İhtida,”
- **Kaynak Metin:** İbn Battuta Seyahatnamesi (Anadolu Kısımı)

Hafta 4 - Saray ve Çevresindeki Edebi Kültürün Oluşumu

- Halil İnalçık, “Klasik Edebiyat Menşei: İrani Gelenek, Saray İşret Meclisleri ve Musahib Şairler”
- Cevat Sucu, “Ahmed-i Dâî ve Edeb Eserlerinin Osmanlı Okuyucu Çevrelerine Aktarımı”

Hafta 5 - Edebiyatın Şehirleşmesi

2-4. Haftaların Geridönüş Ödevi Teslim

- Cem Behar, “Orada Bir Müzik Var Uzakta,” (s. 26-120).
- Levent Korkmaz, “Klasik Türk Edebiyatında Bir Anakronizm Örneği Türkî-i Basit ve Mahallîleşme,”
- (Seçmeli) Nilgün Kiper - Osmanlı İstanbul’unda Kentsel Mekânda Değişim Süreci

Hafta 6 - Edebiyat Şehirde 1: Mekânlar

- Ralph S. Hattox, “Şarapsız Meyhaneler: Kahvehanenin Ortaya Çıkışı,”
- Halûk İpekten, “Padişah Sarayları”, “Devlet Büyüklerinin Konakları”, “Şairlerin Toplanma Yerleri,”
- Tülün Değirmenci, “Kahve Bahane, Kahvehane Şahane: Bir Osmanlı Kahvehanesinin Portresi”
- Şeyma Güngör, “İstanbul Meddah Hikayelerinde Yer Alan Sohbet Meclisleri”

Hafta 7 - Edebiyat Şehirde 2: İcracılar 1 (Seçkinler)

5-6. Haftaların Geridönüş Ödevi Teslim

- Cemal Kafadar, “Sohbete Çelebi, Çelebiye Mecmua...”
- Tuba Işın Durmuş, “Mısır-ı Hünerde Kendüyi Satmak Gerek Kişi,”
- Mustafa Altuğ Yayla, “Müellifler, Piyasa ve Kendini Göstermek: Hüsrev ü Şîrin Anlatısının Diyâr-ı Rûm’daki Serüveni,”
- **İzleyin (YouTube):** Cemal Kafadar ile 17. yy. Çelebiler Çağı
- **Kaynak Metin:** Seyyid Hasan’ın Sohbetname’sinden Kısımlar

Hafta 8 - Edebiyat Şehirde 3: İcracılar 2 (Şehirli Halk)

- Mustafa Altuğ Yayla, “Popüler Kültürde Tutunmak: Osmanlı Kahvehanelerinde Hikâye Anlatıcıları (1550-1850),”
- **İzleyin (YouTube):** CAZULAR - Hayali Torun Çelebi (Tuncay Tanboğa) (2/9)

Hafta 9 - Edebiyat Şehirde 4: Okuma Tarzları

- Tülün Değirmenci, “Bir Kitabı Kaç Kişi Okur?,”
- Khaled El-Rouayheb, “Derin Okumanın Yükselişi,”

Hafta 10 - Edebiyat Şehirde 5: Hikâye Kültürü ve Şiir

7-9. Haftaların Geridönüş Ödevi Teslim - Final Ödevi Belirlemenin Son Haftası

- Mustafa Altuğ Yayla, “Mustafa Altuğ Yayla, Müellifler, Piyasa ve Kendini Göstermek,”
- Sibel Kocaer, “İskender’i Kandıran Şeytan Hikâyeleri ve İskendernâme Literatürü,”
- **Kaynak Metin I:** Letaifname’den Bir Hikaye
- **Kaynak Metin II:** Ahmedi’nin İskendername’sinden Bir Kısım
- **Kaynak Metin III:** Cinani’nin Bedaiyü’l-asar’ından Bir Hikaye
- **Kaynak Metin IV:** Baki’nin Bir Gazeli
- **Kaynak Metin V:** Nedim’in Bir Kasidesi

Hafta 11 - Edebiyat Şehirde 6: “Anlatı” ve “Araştırma” Odaklı Eserler

- Gottfried Hagen, “Nizamın Bilgisi, Bilginin Nizamı: Düşünsel Hayat,”
- Başak Öztürk-Bitik, “Seyahatnâme’de Kurmaca Anlatı Örneği Olarak Selimiye Camii İnşasının Hikâyesi,”
- **Kaynak Metin I:** Evliya Çelebi, Seyahatname - Atina Kısım
- **Kaynak Metin II:** Bir Acaibü’l-Mahlukat Tercümesi - Cinler Kısımından
- **Kaynak Metin III:** Gelibolulu Mustafa Ali, Kühnü’l-Ahbar - Timur Kısımından
- **Kaynak Metin IV:** Latîfî, Evsaf-ı İstanbul - Tahtakale Kısım
- **Kaynak Metin V:** Vehbî, Surname - 1. Gün

Hafta 12 - Edebiyat Şehirde 7: Dini-Tasavvufî Konular ve Edebiyat

9-12. Haftaların Geridönüş Ödevi Teslim

- Cemal Kafadar, “Ben ve Başkaları On Yedinci Yüzyıl İstanbul’unda Bir Dervişin Güncesi ve Osmanlı Edebiyatında Birinci Ağızdan Anlatılar”
- Cemal Kafadar, “Mütereddît Bir Mutasavvîf: Üsküplü Asiye Hatun’un Rüya Defteri 1641-1643,”
- **Kaynak Metin I:** Asiye Hatun’un Rüya Defterleri
- **Kaynak Metin II:** Dervîş Şemsî’nin Dehmurg’undan Bir Kısım

Hafta 13 - Sunumlar I

Hafta 14 - Sunumlar II